laidotus mirusiuosius. Kapuose Nr. 1, 7, 13 rasta XVII a. monetų, kape Nr. 3 aptiktas auksinis žiedas su akute. Iš suardytų kapų rastas žalvarinis juostinis žiedas, apskrita dviguba diržo sagtis bei XVI a. monetų.

Ištirti kapai datuojami XVII-XIX a. pirmąja puse. Skirsnemunės vidurinės mokyklos statybai, taip pat mokyklos stadionui rasta kita vieta.

Ilona Vaškevičiūtė

MAŽEIKIŲ (ŠIAULIŲ RAJ.) SENKAPIAI

1988 ir 1989 m. MA Istorijos institutas tęsė Mažeikių senkapių tyrinėjimus. (Žr.: ATL 1984 ir 1985 metais. - V., 1986. - p. 104-105).

1988 m. buvo tyrinėjama rytinė kalvelės dalis. Ištirtas 350 m^2 plotas, rasti 57 griautiniai žmonių kapai. Kapinyno šiaurinė ir rytinė dalis, esanti arčiau kaimo kapinaičių, palaipsniui žemėjo, kol visai susilygino su pieva. Atlikus šioje vietoje bandomojo pobūdžio kasinėjimus, paaiškėjo, jog ir čia esama kapų. Baigiantis tyrinėjimo sezonui ir nespejus atlikti numatytų darbų, buvo nuspręsta dirbti ir sekantį sezoną. Tačiau 1989 m. atvykus į vietą, paaiškėjo, jog paliktoji dar neištirta šiaurės rytinė kapinyno dalis jau sunaikinta. Tyrinėjimams paliktas tik pats kapinyno kraštas prie pat kaimo kapinaičių. Čia ištirtas dar 111 m^2 plotas ir rasta 14 kapų.

Duobės kapams kastos ovalios formos 200x80 - 170x50 cm dydžio, jų kontūrai ryškėjo jau 40 cm gylyje, o duobės dugnas buvo pasiekiamas 80-100 cm gilumoje. Duobių kontūrai beveik visada ryškiai išsiskyrė iš aplinkinės žemės. Laidota ne taip tankiai, kaip centrinėje ir vakarinėje kapinyno dalyje, o arčiau kaimo kapinaičių ir dar rečiau. Laidota netvarkingai, nesilaikant kokių nors eilių. Be to, šioje ka-

pinyno dalyje žymiai daugiau buvo vaikų kapų. Beveik visi mirusieji laidoti karstuose, kurių kontūrai, o dažnai ir ištisi dugno, šono ar net viršaus gabalai su mirusiojo griaučiais gerai išsilaike. Karstų būta skobtinių ir lentinių, sukaltų geležinėmis vinimis. Mirusieji guldyti ant nugaros, ištiestomis kojomis. Tiek vyrai, tiek moterys laidoti vakarų kryptimi, su nedideliais nukrypimais į pietvakarius ir šiaures vakarus. Mirusiųjų rankos ištiestos palei šonus ar sudėtos dubens ir juosmens srityje, retkarčiais viena ranka padėta ant krūtinės.

Į kapus dėtos įkapės. Tik šioje kapinyno dalyje jų mažiau. Dažniausiai randami peiliukai ir žiedai, o tik retkarčiais į kapą įdėta viena kita moneta. Savo turtingumu išsiskyrė tik kapas Nr. 203, kuriame rasta žalvarinė pasaginė gyvuliniais galais segė ir odinio kapšelio liekanos su 12 monetų. Kape Nr. 150 rastos 6 monetos, kitur, kaip jau minėta, tik po 1-2.

Tai, kad kapinyno rytinėje ir šiaurinėje dalyje daugiau vaikų kapų ir didelis procentas kapų be įkapių, bei pačių įkapių skurdumas rodytų, jog čia buvo pats kapinaičių pakraštys. O, matyt, kapinaičių pakraščiai ir prieš 400-500 metų nebuvo prestižinė laidojimo vieta. Turtingesni ir tada buvo laidojami pačiame kalvelės centre ir vakarinėje jos dalyje, kurios buvo tyrinėtos 1985 metais.

Įkapės kapuose randamos įprastinėse vietose - žiedai užmauti ant vienos ar kitos rankos pirštų, peiliukai juosmens srityje, nes, matyt, buvo nešiojami prie diržo. Įvairiose karsto vietose aptinkamos monetos - jeigu jos buvo kapšelyje, tai jis padėtas dubens srityje (k. Nr. 203), dažnai monetos dėtos į kapą be aiškesnės tvarkos - jų yra ir galvos, ir kojų srityje, ir karsto šonuose. Retkarčiais ne tik monetos, bet ir žiedai dėti į karstą "kur pakliuvo". Kyla mintis, kad dalis monetų ir žiedų buvo įmetami į karstą atėjusių su mirusiuoju atsisveikinti giminių ar pažįstamų. Šioje kapinyno dalyje labiausiai paplitusi įkapė - žiedai (pav. 19). Jie visi uždari - juostiniai, su įrėžtomis raidėmis "IHS" ir platesne prieki-

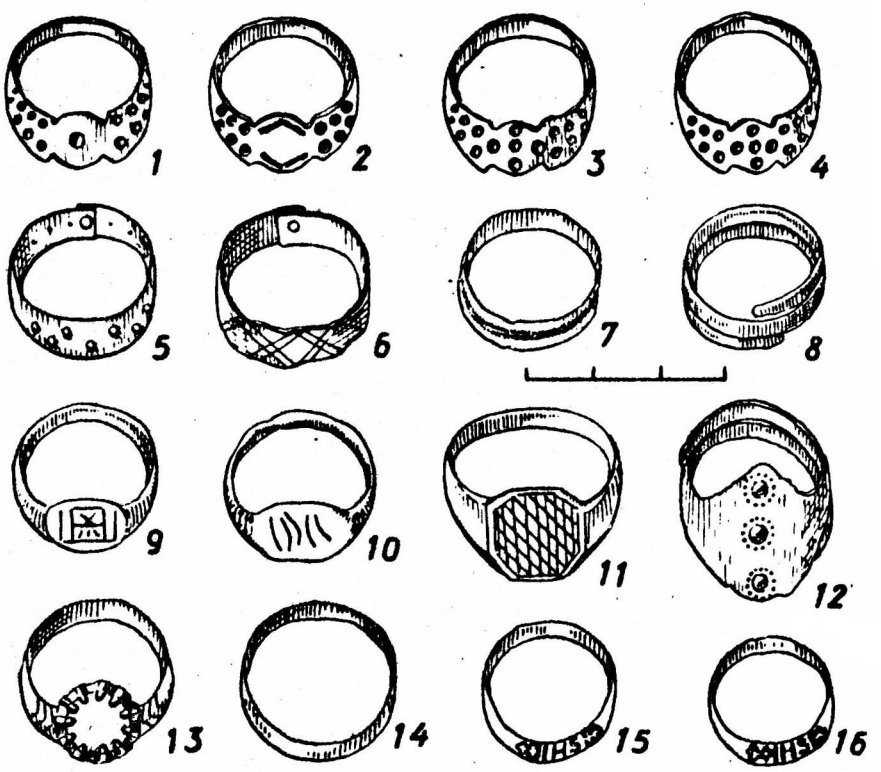

Pav. 19 Mažeikiai (Šiaulių raj.)

ne dalimi, kuri primena "akutę". Šiek tiek jų daugiau rytinėje kapinyno dalyje - kape Nr. 153 rasti 5, kape Nr. 158 - 6, kape Nr. 154 - net 10 žiedų.

Remiantis monetomis ir kita medžiaga, galima teigti, jog ir šioje kapinaičių dalyje taip pat buvo laidojama XVI a. pabaigoje - XVII a.

Iš viso per 6 tyrinėjimų metus iškastas 1211 m^2 plotas, rasti 204 kapai ir surinkta 580 radinių (įskaitant ir monetas.)

Surinkta medžiaga - vertingas XVI-XVII a. žemaičių kultūros paminklas. Ypač gausi ir verta dėmesio numizmatinė medžiaga. Dar neatlikus platesnio pobūdžio numizmatinių tyrinėjimų, galima teigti, jog į kapus dėtos labai įvairios monetos - XVI a. didieji lietuviški denarai, dvidenariai, pusgrašiai, lenkiški pusgrašiai, prūsiški denarai ir šilingai, Taline ir Rygoje kaldinti šilingai, XVII a. pirmosios pusės lenkiški denarai, lietuviški dvidenariai ir šilingai, Rygos šilingai. Didžiausią dalį sudaro monetos, kaldintos Lietuvoje, antrąją vietą pagal gausumą užima Rygos monetos, trečią - Lenkijoje kaldintos. (Monetas tyrė ir nustatė Vytautas Aleksiejūnas).

Medžiaga rodo, jog Mažeikių senkapiai yra artimi kitiems šio laikotarpio laidojimo paminklams (Šapnagiams, Griežei, Jakštaičiams ir Pavirvytei-Gudams) tik vėlyvesni už juos.